Број 245. У Новом Саду, у четвртак 10. (23.) новембра 1911. Година XLVI.

„Застава“ излази сваки дан двапута а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље за један месец 2 круне 70 пот. а за три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

(Јутарњи лист.)

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

За огласе плаћа се 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво „Заставе“ је у кући г. Ј. Чавића. Администрација „Заставе“ налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 22.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Ужасна Томашићева насиља.

Вргинмост, 20. новембра.

У суботу касно у вече стигоше у Вргинмост из Загреба г. г. Стијепо Кобасица, уредник „Српског Гласника“ и Мих. Галогажа, адв. конципијента, да сагласно раде с радикалима и дисидентима у погледу заједничке кандидатуре г. дра Младена Георгијевића, адвоката из Шида, чија је кандидатура у вргомоском котару са стране независних изборника одушевљено поздрављена. Чим стигоше из Загреба у суботу у вече сакупило се у локалу одличног радикала г. Стеве Самарџије повеће друштво. Одмах опазисмо да се наш бележник Смиљанић увврпољио... У недељу у јутро према инструкцијама телеграфски добивеним од котарског управитеља Сурме из Топуског приступи бележник споменутој двојици с ријечима:

„Позивам Вас у име закона, *да смјеста оставите Вргинмост, иначе ћу употребити силу*“.

На ове бележникове ријечи Галогажа и Кобасица најенергичније протестоваху и изјавише, *да се они* неће *покорити овој полицијској наредби, јер је она незаконита.*

Бележник Смиљанић оде по „оружану силу“, и поврати се око 12 сати са два полицајца који су имали — пушке... То је ваљда била та сила. На поновни бележников апел да се покоре „сили“, споменути изјавише да општинске пандуре не сматрају никаквом силом... Бележник Смиљанић показа резервантну повјерљиву наредбу бр. 15. р. гдје стоји да споменути „опасни радикалски агитатори имају с мјеста и с оружаном асистенцијом одстранити из Вргинмоста и да се свака њихова скупштина и поузданичи састанак мора забранити“.

Пошто господин Кобасица и господин Галогажа нијесу хтјели да се покоре наредби бележника Смиљанића, овај даде блокирати њихов стан. Сва вргомоски пандури ускомешаху се и с натакнутим пушкама чуваху цијелу ноћ њихов стан. Кад су се одаљили да посјете радикала г. Лишчића, адвоката два стражара одоше за њима стопу за стопом — уђоше у авлију г. Лишчића и ту чекаху. Као гром пронио се Вргинмостом глас о овом нечувеном насиљу са стране власти, док је обрштару Лапчевићу, мункачу све слободно.

И ако су стражом чували њихов стан, они се измакоше и рано у зору у понедјељак одоше у радикалну кулу Чемерницу, гдје је одржан један врло успјели поузданичи састанак радикала и дисидената и гдје је ријешено, да ће енергично порадити за радикалну кандидатуру, а нарочито да ће се оборити против владина кандидата Лапчевића. У случају ужих избора ријешено је држати се строго компромиса и радити да се сруши мункач.

Кад су се Кобасица и Галогажа вратили из Чемернице и кренули да одрже у Вргинмосту заказани састанак у 10 сати — зауставише их у сред мјеста **два жандара с натакнутим бајонетима.** Скидоше пушке управише их на њих и позваше их у име закона да их слиједе. Преко цијелог мјеста до општине водили су их жандари као какве разбојнике.. У општини их притворише и држали до 3 по подне. У 3 је дошао из Топуског управитељ котара пристав Сурма. Чим је ушао у општину, почео је да се дере: Како сте ви смјели да се опрете наредби котарске области? Како сте смјели **доћи у котар без мога знања?...** На ова дрска питања добио је заслужен одговор. Кад је устврдио да се мора и за поузданичке састанке имати дозвола, утукао га је г. Галогажа доказујући му да на основу §. 2. и 3. закона о састајању ех 1875. не треба дозволе за поузданичке састанке. Овај жалосни владин орган ово није знао...

Кад их је питао: што су овамо дошли, они одговорише да раде за кандидатуру дра Младена Георгијевића и да ће одржати поузданичке састанке и јавне скупштине у овим мјестима. Ово је ужасно ражљутило г. предстојника, који је почео да се дере. Г. Кобасица и г. Галогажа протестираху најенергичније против овог очитог гажења закона и захтјеваху да њихов протест уђе у записник.

„Ја не дам никоме да обилази котар и да мути“, непрестано је понављао уз најоштрије протесте наших присутних пријатеља.

Увдигнутим гласом проглашује Сурма пресуду, којом се **Стијепо Кобасица протјерује из вргомоског котара за годину дана и да смјеста уз оружничку асистенцију мора оставити Вргинмост;** што се тиче г. Галогаже, он иако је припадник вргомоске општине (рођен је у Славском Пољу) **интернира се у мјесту рођења и ставља под најстрожи полицајски надзор,** ако остане у Славском Пољу... Наравно, да је и г. Галогажа морао са својим другом Кобасицом одмах оставити Вргинмост.

Ето, како Томашићева влада ради против радикалног кандидата, док је развила нечувени и невиђени терор да протури сулудог обрштара Лапчевића. Овако је просто онемогућен рад нашим људма, јер овако што ми не доживјесмо ни под најцрњом куеновштином. Народ је наш узрујан и узнемирен. Може бити свашта.

М.

Шта је ново?

Дакле, синодски статут је потврђен. За најкраће време биће сазван синод. На синоду ће се прогласити и тај статут. И онда ће почети извађати га. Синод ће изнад митрополијског црквеног савета постати највиша автономна власт.

Тако је то удешено и тако се то замишља. А од свега тога не може бити ништа. Прво: све уредбе, које се тичу наше народне црквене автономије имају се донети на српском народном црквеном сабору и на сабору прогласити. Што донесе синод и прогласи се на синоду, а тиче се круга наше автономије, то не може и не сме признати ни извести и једна наша автономна власт.

Како може митрополијски црквени савет шиљати списе синоду, да синод решава као највиша инстанција, кад митрополијски савет зна, да сабор није донео такву уредбу и да је та уредба незаконита.

Митрополијски црквени савет — ма какав био — неће ни моћи ни смети да издаје списе синоду, да их синод решава као највиша власт. Сабор је бирао митрополијски црквени савет као највишу власт (инстанцију), а не као власт, над којом ће стојати синод. Оне митрополијске власти, над којом ће стојати синод, ми немамо.

У оном тренутку, кад би синод почео да суди као највиша власт митрополијском црквеном савету не би било места. Он би изгубио свој законити делокруг и могао би да иде.

Према свему томе ствар је јасна. Митрополијски црквени савет:

1. Не може признати синодски статут.

2. Митрополијски црквени савет мора и даље остати највиша инстанција и забранити, да се икакви његови списи шаљу на суђење синоду.

3. Ако насилно отму његове списе и предаду их синоду на крајње суђење, онда црквеном савету нема места. Он је онда свој посао свршио. Допусти ли да се списи издаду синоду, и призна ли тај статут, онда је митрополијски црквени савет издао автономију, и осрамотио сабор који га је бирао.

* * *

Супило је недавно гадно напао Србе, а сад им прети. Он је доказивао, да су Срби криви свему злу у Хрватској и Славонији. Срби су били туђинске слуге противу Хрвата. Туђинци не би никад имали оног успеха у Хрватској и Славонији да их Срби нису помагали.

А зар је било могуће, да се зацари икакво зло у Хрватској и Славонији, да Хрвати нису помагали то зло! Та Хрвати имају две трећине посланика а не Срби. У свима временима велики део Срба водио је опозицију против зла. Ако су неки Срби помагали зло, помагали су га и Хрвати, и то обично у већој мери. Па зашто Супило напада све Србе и то само Србе?

Недавно је напредна академска омладина загребачког свеучилишта имала заједнички састанак. Сви они стоје на становишту, да су Срби и Хрвати један народ. На томе састанку тражили су Срби, да се осуди оно писање Супилово. Хрвати нису пристали на то, бар већина није пристала. Дошло је до свађе, и Срби нису добили задовољштину.

Сад је проговорио о томе Супило. Он каже: Срби би могли донекле бранити политику својих предака, кад би признавали, да су Срби и Хрвати два засебна народа. Али кад признају, да су Хрвати и Срби један народ, морају и сами осуђивати политику својих очева. Сад се види, зашто је Супило увукао толике наше кратковиде Србе у народно јединство. Не само да они заборавe на српско питање, него да осуђују и своје очеве.

И напослетку Супило прети, ако не признамо ту протусрпску политику, тешко нама. Јер онда Хрватска бајаги не може напредовати. И онда ће се савијев Хрвата излити против Срба; већма него против туђинаца, који иду да стамане Хрватску и Славонију. Јер Супило каже: „Јер ако те два туку, од којих је један туђин, а други твој брат, ти ћеш јаче зажалити на брата, него ли на туђина“.

Разумемо! Увукли су неке наше у народно јединство, да нас после метну под бач. Држе, да су Срби прихваћајући народно јединство, учинили већ доста погрешака, да се сад може с њима — овако.

А ово није само Супило Напредна омладина није хтела да осуди његово писање. Она омладина, која је са Србима бајаги једно.

Још пре неколико година ја сам писао: Највећа српска политичка погрешка у двадесетом веку је та, што су толики Срби тако лакомислено прихватили народно јединство. Да ли бар сад долазе к себи?

Рат између Италије и Турске.

У Триполитанији су престале кише, па је одмах наступила и већа живост на бојишту. Из Цариграда се опет хвале, да су Турци и Арапи код Триполиса постигли значајне успехе, а такође и код Хомса. Талијански извештаји међутим о тим боткама не знају ништа. По тим извештајима, код Триполиса било је само омањег чркања и талијанска војска свуда је сузбила непријатеља. Код Хомса и Бенгазија је мирно. Велика

боја је било код Дерне, где се арапске и турске чете ноћу привукле талијанским положајима и напали их. Борба је била жестока. Свршила се са победом талијанске војске, која је са топовским метцима са суха и са ратних бродова одбила непријатеља.

Од мира засада нема ништа. Италија чека, да Турска понуди мир, а турска се влада устеже. Изгледа, да су и покушаји великих сила у корист миру остали безуспешни. Услед тога очекују се сада нападаји талијанске убојне морнарице на Јегејском Мору. Из Солуна и из Цариграда потврђују се гласови, да талијанско убојно бродовље крстари између Дедеагача и острва Тасоса. Из Цариграда јављају, како је талијанска влада известила Русију, да ће талијанско убојно бродовље ускоро блокирати и напасти једно место у Јегејском Мору, од чега ће Турска нарочито имати силне штете.

Из Дамаска потврђују глас, да су две талијанске крстарице бомбардовале Акабу, варош на обали Црвеног Мора. Бомбардовање је трајало 50 минута. Бачено је на варош 150 граната. Велики део вароши је у рушевинама. Неколико државних зграда сасвим је порушено. Из Лондона пак јављају, да је енглеска влада протестовала код талијанске владе, што је рат пренет и на Црвено Море.

Политички положај у Будимпешти.

Куенова влада измишља све неке кваке и бургије, да би осујетила уважење општег бирачког права. Опозиција тражи, да се најпре уведе опште бирачко право, а влада тражи, да се изгласају војени закони, који ће нам натоварити грдне терете у крви и новцу, затим да се изгласа закон, по коме ће влада постављати све политичне чиновнике, па тек онда да нам да опште бирачко право. Разуме се, да опозиција не може на то пристати, јер би онда влада имала сву власт у својим рукама. Није ни сада много боље, јер у вармеђској управи седе већином њени људи, али кад буде она именовала чиновнике, онда народ неће имати никаква права. Куен хоће дакле да уништи самоуправу, па тек онда да уведе опште бирачко право, те да су све његове изјаве о томе биле обмана.

Краљ и ађутант као противници.

Српски краљ Петар био је некад официр у француској војсци, па се храбро борио у рату француске против Немачке. Французи цене то његово јунаштво, па су га о Ђурђицу о. г у Паризу свечано и одушевљено дочекали. Сви француски листови славили су краља Петра, а председник париске политичке општине изговорио је дивну беседу у славу Срба и краља Петра. Али на томе путу није пратио краља Петра његов ађутант Јуришић Штурм, јер се Јуришић 1870 године као немачки официр борио против француске војске, у којој је био официр његов садашњи краљ, Петар Карађорђевић. Из обзира према Французима краљ Петар није повео Јуришића у Париз. Заиста је ово занимљив случај, да се некадањи противници у рату нађу на једном месту као краљ и ађутант.

Изборно кретање у Хрватској и Славонији.

Пишу нам из Срема, да је српска народна радикална странка загазила у борбу. Одушевљење је велико свуда. Срби бирачи радосно поздрављају одлуку средишне управе, да се у свима срезовима истакну радикални кандидати. Треба да се покаже снага радикалне странке и да се одржава будна свест Срба бирача, а не да гласају за којекакве туђинце. При ужим изборима свуда ће гласати радикали против владиних кандидата. Српске сресове треба спасавати за Србе, али не за оне, који служе влади.

Влада истиче своје кандидате свуда и служи се највећим насиљем. И Немци се крећу у Срему и Славонији. У Руми истичу неког Мозера из Земуна, а истаћи ће кандидата и у Винковцима. Хрватско српска коалиција нешто лабаво ради. Многи њени људи неће у борбу, јер су научили да држе с владом.

Избор варошких представника у Новом Саду.

Данас после подне одржаће се ванредна скупштина варошког представништва у Новом Саду. У њој ће се заказати дан за избор варошких представника. Како чујемо, срочили су мунгови и подрепаши, да избор буде 2. (15.) децембра о. г. Бирачку листу су удесили по свом ћефу а у српски срез турили су до 100 несрпских гласова више, да би подрепаши могли испунити своје обећање и бирати у српском срезу и Несрбе за варошке представнике. Али неће им помоћи ни та смицалица. Срби бирачи умеће да одговоре на ово подрепашко издајство.

Ружно, али истинито.

Пре неки дан одржана је у Руми седница школског одбора. У тој седници је запитао један Србин школски одборник, зашто српска деца нису учествовала при откривању чика-Јовиног споменика, нашто је Д. Поповић, „равнајући учитељ“, онако одозго рекао оном школском одборнику, да није дужан одговора давати на таква питања, а ако хоће баш да зна, откривање чика Јовирог споменика је, вели, — проста комедија била. Зар је Србину учитељу одавање поштовања и пијетета великом српском песнику проста комедија? Та такав учитељ треба да сети грижу савести, кад год прође поред чика-Јовиног споменика, којег се није достојан показао. Једина је утеха, да чика Јовином споменику и слави чика-Јовиној неће никад шкодити таки, као што је речени учитељ, који је пошао трагом оног фра Димитрија Руварца, којем није ништа свето на свету овом. Али није то доста, јер је поменути учитељ учинио и нешто горе. Он је пријавио кот. области трговишног бележника румеког и привр. управитеља г. П. Војновића што је дао истаћи српску тробојну заставу на српској комуналној школи, пред којом је споменик. Да кле, том господину боду очи споменик чика-Јовин и српска тробојна застава, па се усудио, да денунцира због истицања заставе Србина чиновника. Не мирише ли помало на — Настића? И то је један од оне господе, који је самосталац, па му исто тако као и оним његовима у Загребу смета српска застава.

Читуља.

Пишу нам из Даља: Овде је у суботу 5. новембра о. г. умр'о Сава Марковић, бивши трговац, у 86. години живота свог Покојник је био добар Србин и одушевљен члан српске народне радикалне странке. Сахрањен је у понедељак 7. о. м уз многобројно учешће грађанства. У цркви се с покојником опростио овдашњи свештеник Душан Магарашевић Покојнику лака била земља и вјечнаја памјат!

Пострадала Дунђерскова банка.

Неки Филип Јендес из Малог Кера био је повереник Дунђерскове банке у Сентоману. Он је јако оштетио Дунђерскову банку поднашајући јој лажне менице, а новце је задржавао себи. Јендес је ухапшен у Сомбору и предат суду у Новом Саду.

Време

Из Сегедина, Чонграда, Арада, Фелеђхазе и Хајдубесермења јављају, да је тамо уз севање муња и грмљавину падао град са пљуском. Код нас је прилично топло и пријатно време. Из Татрафиједа јављају, да тамо пада снег, а снег пада и на планинама у околини Беча. На Ријеци дува топли ветар широко.

Насељавање у Америку.

Прошле године населило се у Северoамеричке Сједињене Државе 878 хиљада 587 насељеника из Европе Од ових су 189 хиљада 950 Талијани, 125 хиљада 377 Енглези, 91 хиљада 223 Јевреји, 17 хиљада 428 Французи, 16 хиљада 918 Мађари, 66 хиљада 471 Немац, 45 хиљада 859 Скандинаваца (Швеђани, Норвежани и Данци) 10 хиљада 483 Финци, 13 хиљада 862 Холанђани и Белгијанци, 9349 из Србије, Бугарске и Црне Горе, 16 хиљаде 108 из Хрватске и Славоније, 4555 Румуни и 17 хиљада 655 Словаци и т. д Вратило се те године из Америке око 300.000 људи Талијана се вратило 65.000 Јевреја 5090, Мађара 15.000 574, Француза 2507, Енглеза 11 хиљада 750, Немаца 11 хиљада 954, Швеђана, Норвежана и Данаца 5344, Финаца 2901, Холанђана и Белгијанаца 1345, Србијанаца, Бугара и Црногораца 5584, из Хрватске и Славоније 10 хиљада 563, Румуна 4439, а Словака 12 хиљада 714.

Одговорни уредник
Мита Клицин.

ОГЛАС.

Нудимо целокупно уређење за шпецерајску и мешовиту трговину састоји се из отворени штелажа као и са 70 ладли, тезга, прибор за гас, жрнала, мере кантарове велики и мали и остало све потребно скоро ново уз повољну цену. Упитати се треба код

Прве велико-бечкеречке творнице свећа и сапуна.

1871 3—3

ЗА СВОЈУ ЂУРЧИСКУ РАДЊУ

потребујем **старијег помоћника** који у радњу ступити може одмах. Посао стала преко целе године.

Грња Пал
Кисач (Бачка).

1842 2-2

За нашу столарску фабрику
потребујемо
више столарских **ПОМОЋНИКА**
који у посао ступити могу одмах.
Ј. Татић и другови
столарска фабрика у Митровици Срем)

ЧУДО ОД БУКВАРА!

Из овога буквара научи и **најстарији** човек **за 12 дана да чита** и пише. А премда има у буквару још 70 слика и много лепих и поучних приповедака, то је врло згодан за читање и онима који знају читати. **Имам преко 1000 признања**. Ко ми пошаље са поштанском упутницом 70 потура (филера) тај добија буквар са плаћеном поштарином. 1850 3—30

Љубомир Јовановић
шк. управитељ учитељ.
Хомоксил Temes m.

ДВЕ ВРШАЋЕ МАШИНЕ
:: НА ПРОДАЈУ ::
1. Систем (Magyar Allami) 6 коњских снага јака, елеватором у добром стању, која сама иде. К 8 000.
1. Систем (Marsal) 8 коњских снага јака такође у добром стању, која не иде сама. К 3.000. Продају се ОДМАХ.

За сигурне купце врло повољни су услови, за које се ваља обратити са прикљученом марком од 20 пот. за одговор на: 1874 3—4

Бошка Тривуњагића
Кумане, torontal v m.

Доштампава се и излази ускоро проф. **Ђурђевића**

УЧИТЕЉСКИ КАЛЕНДАР
за год. 1912.

са одабраном садржином, шематизмом српских просветних радника и опширним бележником.

Цена укориченом календару кр. 1·20 (1·50 дин.)

Календар су препоручили: Школски Савет у Карловцима, Всл. Управни и Просвјетни Савјет у Сарајеву и кр. министарство просвете у Београду за књижнице основних, виших девојачких и учитељских школа.

Новац и поруџбине ваља слати на књижару
Ж. Јанковића Вршац
(Угарска.)

1898 1—2

Електрична штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.